

De terugkeer van het inkomensbeleid

In een ver verleden wachtte ik voor iedere Prinsjesdag vol smart op de jaarlijkse inkomensnota van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Dat was telkens smullen voor een liefhebber van statistieken. Tientallen tabellen en grafieken schetsten de inkomensverdeling en de inkomensontwikkeling voor allerlei bevolkingsgroepen. Daarmee kon je op de voet volgen hoe de inkomensongelijkheid in Nederland zich ontwikkelde, welke groepen erop vooruitgingen en wie hadden ingeleverd.

Dat het ministerie in 1992 stopte met deze jaarlijkse publicatie, zag ik in een column in *S&D* van precies twintig jaar geleden als een bevestiging van het feitelijke einde van het inkomensbeleid. Althans, het inkomensbeleid had niet langer tot doel om de inkomensverschillen te matigen, maar stond voortaan ten dienste van andere beleidsterreinen.

In plaats van de jaarlijkse overzichten van de feitelijke inkomensontwikkeling werd alleen nog gebruikgemaakt van de koopkrachtplaatjes van het Centraal Planbureau, die de toekomstige inkomenseffecten van het voorgenomen beleid proberen te schatten. Die koopkrachtplaatjes nemen de bestaande inkomensverdeling als uitgangspunt en laten vervolgens zien welke effecten het overheidsbeleid heeft op de koopkracht van verschillende inkomensgroepen.

Uit de dynamische koopkrachtoverzichten die het CBS achteraf presenteert, weten we dat de werkelijke, gerealiseerde koopkrachtontwikkeling vooral door persoonlijke factoren wordt bepaald — zoals het verliezen of vinden van een baan, het krijgen van kinderen, huwelijk en echtscheiding, pensionering et cetera. Om een voorbeeld te geven: het CPB verwachtte (in de MEV 2011) dat in 2011 de koopkracht van uitkeringsgerechtigden onder de 65 jaar met een kwart procent zou dalen en de koopkracht van werkne-

mers gelijk zou blijven. Uit de CBS-cijfers blijkt dat de feitelijke koopkrachtontwikkeling van de uitkeringsgerechtigden -1% bedroeg, terwijl de werknemers er 0,4% op vooruitgingen. Rond deze gemiddeldes was er echter een grote spreiding. Een werknemer die zijn werk verloor ging er zo'n 20% op achteruit, terwijl een op de tien werknemers een koopkrachtstijging van minimaal 18% wist te realiseren, bijvoorbeeld dankzij het vinden van een andere baan. Voor uitkeringsgerechtigden was de spreiding bijna even groot.

Nu Diederik Samsom erin is geslaagd om inkomensnivellering weer boven aan de politieke agenda te krijgen, wrekt zich dat de koopkrachtplaatjes van het CPB als kompas voor het inkomensbeleid worden gebruikt. Het nieuws dat een inkomensafhankelijke zorgpremie een fors nivellerend effect heeft, zou misschien toch minder weerstand hebben opgeroepen als men erbij had verteld dat de gemiddelde uitkeringsgerechtigde er tussen 2007 en 2011 geen cent op vooruit is gegaan, terwijl de 25% hoogste inkomens, ondanks de crisis, 3,2% koopkrachtstijging hebben geboekt.

Om de inkomens- en koopkrachteffecten van het regeringsbeleid te beoordelen, zouden we er verstandiger aan doen om achteraf vast te stellen welk effect de optelsom van alle overheidsmaatregelen plus de economische ontwikkeling heeft gehad, in plaats van die effecten van tevoren tot op de procent nauwkeurig proberen te voorspellen. Als de feitelijke inkomensontwikkeling afwijkt van wat de regering wenselijk vindt, kan zij achteraf altijd nog corrigerend optreden. Uiteindelijk zou het politici er toch om te doen moeten zijn wat het beleid daadwerkelijk oplevert in plaats van wat er van tevoren van wordt verwacht.

PAUL DE BEER
Redacteur *S&D*